

УДК 336.72

Качула Світлана Валентинівна

*доктор економічних наук, професор, доцент
Дніпровський державний аграрно-економічний університет*

Качула Светлана Валентиновна

*доктор экономических наук, профессор, доцент
Днепропетровский государственный аграрно-экономический университет*

Kachula Svitlana

*Doctor of Economics, Professor, Associate Professor
Dnipro State Agrarian and Economic University*

Крюкова Ганна Володимирівна

*студентка
Дніпровського державного аграрно-економічного університету*

Крюкова Анна Владимировна

*студентка
Днепропетровского государственного аграрно-экономического университета*

Kryukova Anna

*Student of the
Dnipro State Agrarian and Economic University*

**УПРАВЛІННЯ БЮДЖЕТНИМ ПРОЦЕСОМ В РОЗВИНУТИХ
КРАЇНАХ**

**УПРАВЛЕНИЕ БЮДЖЕТНЫМ ПРОЦЕССОМ В РАЗВИТЫХ
СТРАНАХ**

BUDGET PROCESS MANAGEMENT IN DEVELOPED COUNTRIES

Анотація. В цій статті розкрито суть теоретичних та практичних особливостей бюджетного процесу в країнах з розвинутою економікою. Охарактеризовано головні пріоритети бюджетного процесу в розвинених країнах у середньостроковій та довгостроковій перспективі.

Ключові слова: бюджет, бюджетний процес, бюджетна система.

Аннотация. В этой статье раскрыта суть теоретических и практических особенностей бюджетного процесса в странах с развитой экономикой. Охарактеризованы главные приоритеты бюджетного процесса в развитых странах в среднесрочной и долгосрочной перспективе.

Ключевые слова: бюджет, бюджетный процесс, бюджетная система.

Summary. This article reveals the essence of theoretical and practical features of the budget process in countries with developed economies. The main priorities of the budget process in developed countries in the medium and long term are described.

Key words: budget, budget process, budget system.

Бюджетна політика є одним із суттєвих інструментів процесу економічного регулювання, яка несе в собі державний вплив на економічну систему будь-якої країни. Система ринкових відносин є недосконалою, що свідчить про зростання впливу основних регулюючих функцій державної влади на розвиток економічної системи. Систему державних фінансів почали застосовувати як засіб регулювання економіки в розвинутих країнах ще у 30-х рр. минулого століття, після світової економічної кризи. Основоположником цієї теорії був Дж. Кейнс – відомий англійський економіст. Він стверджував, що фінанси можуть використовуватись для проведення загальної економічної політики країни

стосовно управління сукупним попитом. Державна влада має здатність впливати як на сукупний попит, так і на сукупну пропозицію. Використовуючи ефективні механізми бюджетної політики, можна здійснювати правильний розподіл фінансових ресурсів між певними напрямками їх застосування.

Кожна країна має свої певні особливості, стосовно державного регулювання фінансовою системою, проте більшість підходів є загальними. На законодавчому рівні визначена потреба у звітуванні перед населенням, звіти представляються в засобах масової інформації або винесені на публічне обговорення.

Базовий показник, що характеризує використання державою чинників формування сукупного національного продукту, це розмір валового внутрішнього продукту на душу населення, враховуючи купівельну спроможність [3, с. 12]. Добробут населення країни та рівень економічного розвитку прямо залежать від показника ВВП на душу населення. Країни з розвинутою економікою мають високий показник ВВП, наприклад, Канада – 45000 дол. США, Франція – 40500 дол. США, Сполучені Штати Америки – 54400 дол. США, Німеччина – 46200 дол. США, Великобританія – 39800 дол. США. Україна належить до країн із низьким рівнем ВВП на душу населення, у 2020 році цей показник становив 3659 дол. США.

Вагоме місце в аналізі та характеристиці ефективності функціонування бюджетного процесу займає визначення місця країни в рейтинговій системі. Рейтинг Doing Business висвітлює можливості фізичних та юридичних осіб здійснювати економічну діяльність на території певної країни. Даний рейтинг включає в себе 11 субпоказників. Країни з розвинутою економікою в рейтингу займають високі позиції. За даними рейтингу за 2019 рік Данія посідає 4 місце, Сполучені Штати

Америку – 6 місце, Великобританія - 8 місце, Норвегія – 9 місце і т.д., а Україна займає 64 місце в рейтингу.

Вагоме місце в функціонуванні бюджетної політики країни займає податкова система. Характеристика та розмір податків, які стягуються з фізичних та юридичних осіб, окреслюють можливості країни здійснювати свої функції та забезпечити їх певними фінансовими ресурсами [1, с. 189]. Розмір податкової ставки може свідчити про вибраний напрям розвитку економічних відносин у країні. До країн з низькою податковою ставкою відносять: Канаду – 21,1%, Данію – 24,4%, Казахстан 29,2% та Великобританію – 32%. В цих країнах підвищується сукупний попит для того, щоб активізувати економічну та підприємницьку діяльність всередині країни.

До країн з середньою податковою ставкою належать: США – 43,9%, Польща – 40,3%, Норвегія – 39,5%, Естонія – 49,4% та інші. До країн із високою податковою ставкою належать: Італія – 64,8%, Франція – 62,7% Україна – 52,2% та інші.

Одним із пріоритетів бюджетної політики на сучасному етапі є зниження рівня державного боргу та боргового навантаження на бюджет [2, с.132]. У роки падіння та відновлення економіки рівень державного боргу суттєво виріс, це викликано необхідністю додаткових бюджетних витратів.

Досягнення стійкості та збалансованості системи державних фінансів є важливою передумовою для макроекономічної стабілізації та визначним індикатором очікувань інвесторів. Протягом стабілізації економічного відновлення економіки розмір бюджетного дефіциту було значно зменшено. Найбільшим значенням зменшення обсягу бюджетного дефіциту було зафіксовано в США у 2013-2015 рр., коли частка дефіциту у ВВП становила 3,1%.

Найважливішим інструментом зменшення негативних кризових явищ шляхом залучення додаткових фінансових ресурсів є бюджетна політика [1, с. 257]. Проблеми, які виникають, пов’язані з високим ступенем кредитної залежності країн з розвинутою економікою. Знижуючи бюджетний дефіцит, країни стимулюють економічне зростання. Наприклад, Португалія зменшує ставки податків, які стягуються с заробітної плати, та підвищує ПДВ, щоб бюджет країни не зазнавав суттєвих збитків.

Окрім цього, реалізуються системні заходи стосовно зростання рівня поточної ліквідності банківської системи; здійснюються державні інвестиції у капітал системних фінансових інститутів; відбувається викуп у фінансових інститутів проблемних активів для поліпшення стану балансів та розширення можливостей кредитування економіки.

Література

1. Державне фінансове регулювання економічних перетворень / І.Я. Чугунов, А.В. Павелко, Т.В. Канєва [та ін.]; за заг. ред. А.А. Мазаракі. К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. 376 с.
2. Козюк В.В. Макрофіскальні фактори глобальної нестабільності / В.В. Козюк // Фінанси України. 2014. №3. С.8-22.
3. Пасічний М.Д. Інституційні засади розвитку фінансового регулювання економіки / М.Д. Пасічний // Экономический вестник университета : сборник научных трудов ученых и аспирантов. 2015. №27/1. С. 137-143.
4. Уманців Ю.М. Глобальні фінансові виклики: світовий досвід та українські реалії / Ю.М. Уманців // Фінанси України. 2018. №1. С.73-85.